

VILIAM POLTIKOVIČ

Režisér, scénárista, dokumentarista, spisovatel a fotograf, který se zaměřuje na témata spirituality, mystiky a osobního rozvoje. Ve svých filmech často zkoumá spojení mezi moderní vědou a různými duchovními tradicemi, přičemž představuje pohledy z různých kultur a náboženských směrů. Mnohé jeho filmy se zabývají mystickými zážitky, hlubokými lidskými zkušenostmi a hledáním smyslu života. Poltikovič je známý svým citlivým přístupem k tématům a snahou přiblížit divákům duchovní i vědecké perspektivy na otázky existence. Dosud natočil přes 170 filmů, z nichž mnohé získaly ocenění na filmových festivalech doma i v zahraničí.

Nikdo nezemře dřív, než má

TEXT: Petra Kruntorádová
FOTO: archiv Viliama P.

V kolotoči předpremiér jeho nejnovějšího filmu Tajemství smrti, besed a rozhovorů s diváky a novináři mě potěšilo že jsem i já měla to štěstí získat pro sebe dvě hodiny času Viliama Poltikoviče a možnost povídat si s ním o tajemství smrti, ale také (a vlastně především) o tajemstvích života. Jakkoli Viliam zažívá aktuálně období, které by mně osobně přišlo jako hektické a stresové, on jím dokáže proplouvat nejen se svým typickým klidným a tichým hlasem, ale hlavně v tomtéž celkovém naladění. A tak i naše setkání bylo tiché a klidné – s nádechem esence, které se nám, civilizovanému lidstvu, žalostně nedostává. Jsem ráda, že jsem ji mohla nasát. A že jsem mohla procítit jistotu, že zemřu. Jistotu, která je důvodem ŽÍT.

Vzpomínáte si na to, kdy jste jako dítě zjistil, že jste smrtelný?

Asi v předškolním věku. Bydleli jsme v Jindřichově Hradci, kde se tenkrát rušil hřbitov, takže se musely ty původní hroby otvírat. A starší kluci z nich vybírali kosti, honili menší děti a říkali, že když se nás tou kostí dotknou, tak umřeme. Jako malé děti jsme se toho bály. Pak jsem taky v té době viděl v televizi český černobílý cestovatelský film o Emilu Holubovi. A tam byla scéna, kdy přijde v Africe na nějakou planinu a na ní je strom bez listů, jen holé větve a na nich napíchané lidské hlavy. Tak to mě zasáhlo nejen uvědoměním smrtelnosti, ale i tím, co se všechno děje na světě a co si lidi dělají navzájem.

Kladl jste si jako malý otázku, co bude, až umřete?

To ani ne. Já jsem si spíš jako malý zvykal na tento

svět. A dalo mi to práci. Spousta věcí mi tu přišla divných, zvláštních.

Co třeba?

Celkově prostředí, chování lidí. Když jsem se poprvé setkal s krádeží, to jsem vůbec nechápal. Proč se tohle dělá? A od malinka jsem měl v sobě otázky, proč jsme tady? Co je smyslem toho všeho? A dospělí mi neodpovídali. Tak jsem si našel své vnitřní průvodce, s kterými jsem komunikoval a kteří mi pomáhali. Nebo s měsícem jsem si povídal. Když děti odešly z pískoviště, zůstal jsem sám, u stromu jsem počkal, až vyjde měsíc, a pak jsem si s ním povídal.

Co vám říkal?

Hlavně mi dával naději. Útěchu. A vlastně i mé životní směřování. Ta komunikace nebyla ve slovech. Protože naše lidské pojmy jsou dost neobratné. Jsou dobré

samozřejmě k tomu, když chceme napsat článek nebo rozhovor, a já jsem rád, že slova existují. Ale na řadu věcí prostě nestačí. Slovy nepopíšeme třeba chuť tady vašeho heřmánkového čaje. Ani jeho vůni. Naše západní jazyky jsou navíc dost okleštěné. Třeba pro vědomí máme jenom jedno slovo a Tibeťané deset. A ani těch deset vlastně k přesnému popisu nestačí.

Měl jste v dětství i lidské kamarády?

Měl. Vrstevníky, to jo. Sousedí měli holčičku stejně starou jako já a s tou jsem hodně kamarádil. A jak mě vždycky lákaly dálky a cestování, tak jsem ji přemluvil, že spolu půjdeme do světa. A ona šla. Já jsem si vzal doma nějakou papírovou taštičku, do toho pár věcí a šli jsme. Pro mě byl tenkrát konec světa nádraží, tak jsme šli tam. A tam byl nějaký starý pán, který mě moudře přesměroval, že by bylo dobré vrátit se domů. Tím skončila má první cestovatelská výprava.

Lidi mají rádi jasno, jestli je to tak, nebo tak. ALE ONO TO NENÍ TAK ANI TAK. ANEBO ZE VŠEHO TROCHU.

Aktuálně máte „cestovatelské výpravy“ po celé republice, kde probíhají předpremiéry filmu Tajemství smrti. Jak na film lidé reagují?

Diváci přijímají film hezky, zatím jsme všude měli vyprodáno nebo téměř vyprodáno. Lidé přicházejí se zájmem, a hlavně následné diskuse po filmu jsou velice hluboké a silné. Mnozí jsou rádi, že mohou třeba vůbec poprvé hovořit o prožitcích, o kterých do té doby neměli s kým promluvit. V našem všeobecně racionálním, materialistickém prostředí by vypadali divně, ale na besedě po promítnutí filmu dostanou šanci, a tak často vyprávějí své příběhy s velkým dojetím. Mimo poděkování nám lidé říkají, že je zhlédnutí filmu uklidnilo a povzneslo. Že se v nich rozprostřela naděje.

Divákům dozajista přinese film mnoho nových pohledů a vjemů. Přineslo ale natáčení něco nového i vám?

Filmu předcházela seriál Brána smrti, který se vysílal na ČT. V rámci natáčení jsem se setkal s Raymondem Moodym a od něj jsem se dověděl o fenoménu sdílené smrti. To pro mě bylo nové velké téma, kdy člověk skutečně zemře a v momentě smrti s ním jeho duchovní prožitek může plně sdílet i někdo blízký, který je u něho. Díky tomuto fenoménu máme šanci uvidět sebe v plnosti. Nejen svými očima, ale i očima druhých. A pocítit, že nikdo tu není sám za sebe, že jsme všichni jedno. Nejsem tu jenom já a moje rodina, moje zájmy, jsme tu všichni společně. Všichni chceme prosperovat a být šťastní. V tom si máme pomáhat.

To je i jedno z poselství v himálajských regionech, kde považují druhé lidi za důležitější než sebe sama. A má to logiku, protože my jsme naprosto závislí na druhých. A toto vědomí sounáležitosti je potřeba rozvinout i v naší euroamerické společnosti.

Jak jde ale taková myšlenka dohromady se sebeláskou a sebeděním, kterým se také v západní společnosti teprve začínáme učit? Chápu správně, že být tu pro druhé neznamená dělat pro ně vše do sebezničení?

Všeho s mírou. Abych mohl pomáhat, musím nějak existovat. Takže nemělo by to být sebezničující. Někdo to tak dělá, ale to je extrém. Když mu to vyhovuje, proč ne? Ale pokud se zničí, už ani pro to okolí nic neudělá. Takže i tady platí, k čemu došel Buddha – zlatá střední cesta. Ale... někdy je dobré si v životě vyzkoušet i extrémnější věci.

Vyzkoušel jste si je?

Rozhodně jsem na cestách zažil různé extrémní podmínky, aniž bych třeba i chtěl. Díky tomu jsem zjistil, že když nezpanikařím, tak tělo umí vše zvládnout. Extrémní zimu, horko, nejíst, nepít... Uvědomil jsem si, že limity nejsou. Pravda, jsme v těle, které limity má, ale můžeme je překračovat. A učit se zkušeností. Vždyť jsou známé případy, že třeba matka nadzvedne nákladák, protože je pod ním její dítě...

Měl jste nebo máte strach ze smrti svých blízkých?

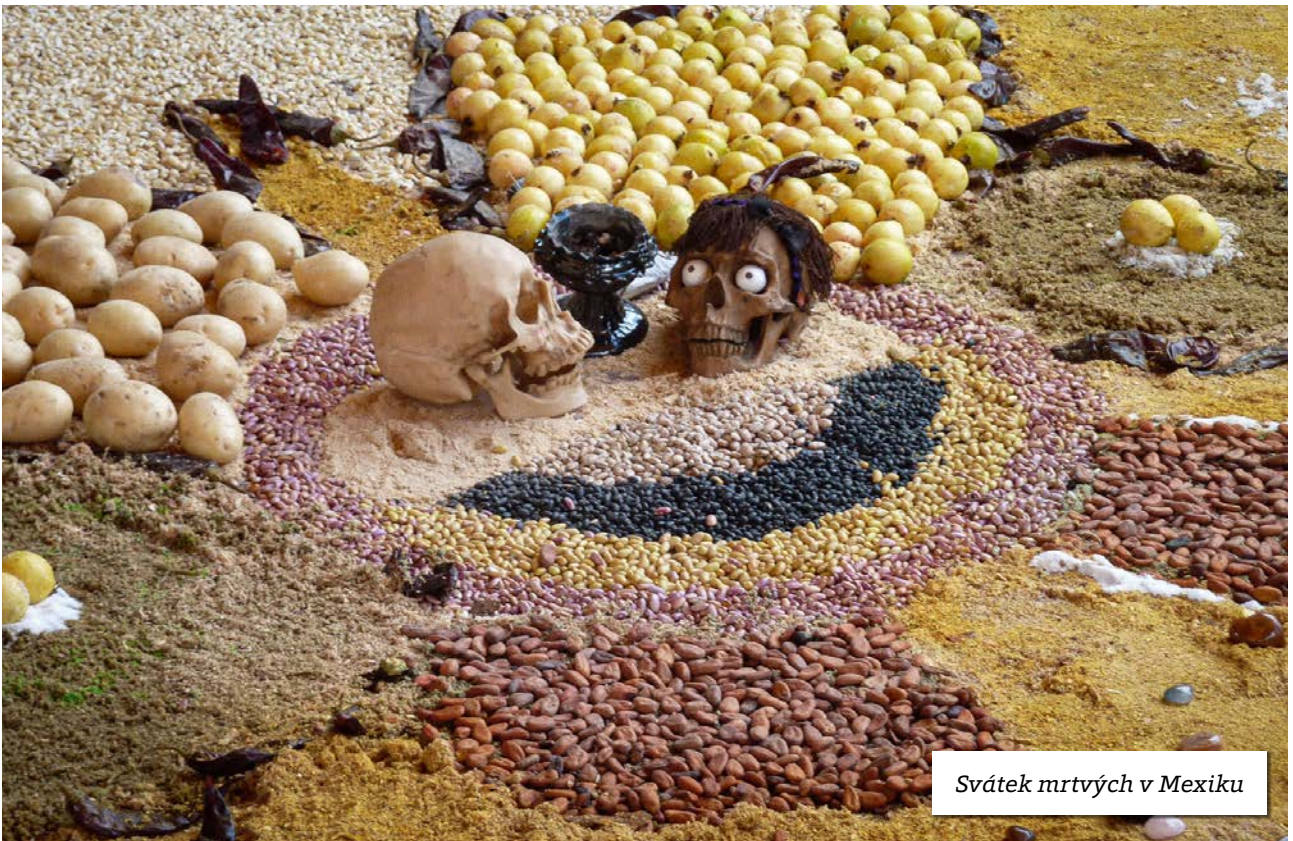
Spíš obavy než strach. Ale беру to jako indiáni, kteří říkají, že nikdo nezemře dřív, než má. Každý má nějaký svůj úsek a záleží, jak ho naplní. O tu délku ani nejde. U někoho je to dvacet let, u jiného pět dní, u dalšího sto roků. Mým rodičům je přes devadesát. A já přijímám svoji i jejich konečnost. A vlastně jim tu konečnost i dopřeju. Z dob, kdy jsem různě experimentoval a opouštěl své tělo a cestoval v jiných oblastech (což mimochodem souvisí i s teorií multiverza, mnoha světů, a to je už norma ve vědecké obci), vím, že smrtí vstupujeme do světa, který je příjemnější, takže je dobré to druhým dopřát. Ve filmu Tajemství smrti je výpověď záchranářky, která vypráví o tom, jak se někdy ocitne v situaci, kdy vidí, že někdo už ani nechce, aby ho zachraňovala, ale co má dělat? Zasaňuje, protože v tomto světě je to její úloha.

Jak přijímají vědomí smrtelnosti samotní vaši rodiče? Chtějí už „do lepšího“, nebo ještě žijí rádi?

Mamka říká, že už přesluhuje a je tu jen kvůli tátovi, který je bez jedné nohy. Je ale stále hodně společenský, extrovert a život ho pořád baví. A mamka říká, že tu chce tedy být hlavně kvůli němu, aby mu pomáhala. Ale smíření se smrtí jsou myslím oba.

Máte s rodiči vykomunikované, co máte dělat, až odejdou, a jaká mají poslední přání?

Máme to vykomunikované. A jsem rád. My žijeme v deformovaném prostředí, je nám nevhodné o tom mluvit. Někdy dokonce ani ten starší rodič o tom nechce mluvit. S tím se nedá nic dělat. Tak pak to dopadne, jak to dopadne. Ale mám pocit, že když už se to blíží, tak u toho odcházejícího se objevuje i větší vstřícnost o tom mluvit.

Svátek mrtvých v Mexiku

Jak chcete zemřít vy?

Já zvláštní přání nemám. Nechávám, jak to přijde, a uvidím.

Nechal byste si říct, kdy umřete?

I tohle nechávám být. Jsem otevřený přijímat, co přijde, a to se snažím i předávat lidem. Že právě otevřenost je důležitá. V čemkoliv. Když mi třeba někdo řekne něco, čemu mám tendenci nevěřit, je lehké to odsoudit, pohanět. Ale náročnější a zároveň mnohem přínosnější je být otevřený a pozitivní a říct si – nemám s tím zkušenost, ale možná ten člověk opravdu ano a možná to tak opravdu je, nebo dokonce velmi pravděpodobně to tak je. Pokud si tuto otevřenost vypěstujeme, otevíráme se novým zkušenostem, které mohou přinést mnoho nečekaných a krásných věcí.

Jak byste ještě popsal ten výraz „otevřenost“?

Že věci jsou pohyblivé. Všechno je do času. Vše, co prožíváme. Práce, vztahy, zážitky. I život. A jde o to, jak tím projdeme. Buď máme jasno a nechceme nic měnit.

Naše západní jazyky
jsou dost okleštěné.
TŘEBA PRO VĚDOMÍ MÁME JENOM
JEDNO SLOVO A TIBĚTANÉ DESET.

Třeba náboženství přicházejí s takovým neměnným a pevně nastoleným konceptem. Takto budeš žít a jiná cesta prostě není. Ale když se člověk otevře a nechává do sebe vstupovat různé vjemy, což, a já to chápu, pro někoho může být stresující, tak je to vlastně evoluční záležitost. I příroda nás vede. Vše, co zažíváme, s kým se setkáváme, nás může naučit vnímat řeč symbolů, co dělat, kam nás to volá. Pak se nám žije mnohem snáz, s podněty nebojujeme, ale necháváme se jimi vést. Všechno nás vede, inspiruje.

Vy působíte jako takový klidný, tichý, nerozhoditelný člověk. Máte někdy vůbec nějaké negativní emoce?

Tak jistě. Prožívám různé stavy, různé emoce, ale to je jenom takový kolorit.

A debatujete aspoň někdy vášnivě?

Někdy se nechám strhnout. Ale jen když vidím, že to má smysl. Že má význam tu diskusi rozvíjet s takovým nasazením. Já jsem od malička velký introvert. Dřív jsem skoro nemluvil. Ještě na FAMU ode mě někteří spolužáci slyšeli maximálně ahoj. Představa, že budu mluvit veřejně, byla absurdní, ale pak jsem se přemohl.

To mohlo být ze začátku podobné, jako když jste se na cestách vystavil extrémnímu chladu nebo nepohodlí?

V podstatě ano. Nedělalo mi to vůbec dobře. Musel jsem si zvykat. Mluvit před 200 lidmi pro mě bylo opravdu extrémní. Ze začátku jsem měl i na besedách jakoby autistické jednoslovné odpovědi. Ale snažím se už být sdílnější.

Jak s touto svojí povahou zvládáte společensky náročné období předpremiér, kdy se vás diváci i novináři ptají stokrát na tytéž otázky a vy musíte neustále vstřícně odpovídat?

Odpovídat na stejné otázky není problém. Prostě odpovím různě nebo to nějak rozvedu. Natočil jsem za poslední dobu několik videorozhovorů a každý je něčím jiný. Někde se i snažím propojovat vědu a spiritalitu. Je dobré nacházet společnou řeč.

A jak se vám ve vašich filmech daří obrazem a slovem předávat poměrně neuchopitelná témata a vkládat je do kamery a střihu?

Není to jednoduché, nejsou to vizuální témata, která si vybírám jako náměty, to je fakt. Ale dělám, co můžu. A výsledek ať posoudí diváci. K obrazovému abstraktnímu vyjadřování jsem směřoval už na FAMU, kde jsem využíval obrazové a zvukové metafory. I hudební. Od začátku jsem nadšený z filmu právě pro komplexnost jeho výrazových prostředků.

Nahrává vám v hledání nových výrazových prostředků doba, která přichází se stále dokonalejší technikou?

Rozhodně. Když jsme poprvé v Himálaji točili na film, museli jsme nosit těžkou kovovou kameru, dřevěný stativ, plechové krabice s filmovým negativem, zvuk se natáčel extra... A dneska to malá kamerka zvládne všechno na skvělé technické úrovni. Navíc jsem jako filmař méně nápadný, točím sám, neruším tolik, když jde o intimní témata, můžu točit i v noci na infra, technika i možné efekty jsou úžasné. Vítám i možnosti AI v oblasti filmu, ona mi vygeneruje to, co potřebuju.

Ptal jste se AI na tajemství smrti?

Neptal. Ona neřekne nic jiného, než co je na internetu. V tomto směru se spíš ptám osobností, které mají nějakou osobní zkušenost. Ty vnitřní ponory a prožitky se sice nedají přenést do slov, je to jen přiblížení, ale pořád bude vnitřní zkušenost nenahraditelná. Zatím není možné ji nijak nahrát a umístit do počítače. Navíc stále více vědců zastává názor, že je jen jedna světová mysl, iluzorně rozdělena do bezpočtu bytostí, kterými jsou i strom, kámen, hrneček. Čím více vnímáme propojení všeho, tím lépe se dostáváme k pochopení všeho. A na to zatím umělá inteligence nestačí. Zvládá data a nějakou kreativitu také umí projevít, ale ty vnitřní vnory, to je zatím nula.

Pokud mluvíte o té propojenosti všeho, napadá mě, kde je individualita jedince? Je moje rozhodnutí opravdu moje, nebo se skrze mě jen děje?

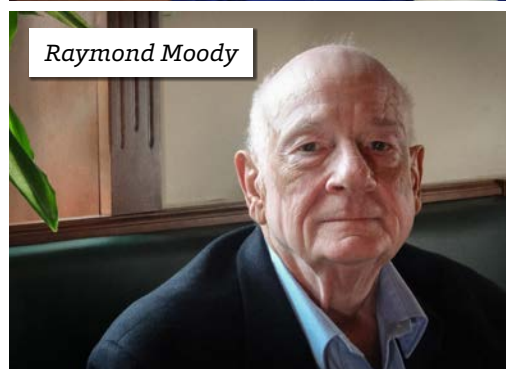
Lidi mají rádi jasno, jestli je to tak, nebo tak. Ale ono to není tak ani tak. Anebo ze všeho trochu. Takle otázka přesahuje naše vnímání. Nedokážeme si představit a plně vnímat ani své buňky v těle, ty jednotlivé

Amit Goswami

Stanislav Grof

Raymond Moody

Dalajlama

Ervin László

TAJEMSTVÍ SMRTI

Celovečerní dokumentární film Viliama Poltikoviče se vydává na dobrodružnou cestu k otázkám kolem smrti a strachu spojeného s ní. Prostřednictvím hereckého průvodce Jaroslava Duška prozkoumává, jak pomocí strachu ze smrti můžeme využívat a ovládat chování lidí.

Film nahlíží na různé kulturní přístupy k tématu smrti, včetně těch, které smrt nevnímají jako strašák. Moderní věda, stejně jako tradiční moudrost, nabízí alternativní pohledy na smrt, které mohou změnit naše chápání života. Skrze osobní příběhy lidí, kteří překonali svůj strach ze smrti, nám film ukazuje, že přístup ke smrti může ovlivnit kvalitu našeho života.

Moderní věda, stejně jako tradiční moudrost, nabízí alternativní pohledy na smrt, které mohou změnit naše chápání života. K tématu se vyjadřují známé osobnosti, jako je 14. dalajlama Tändzin Gjamccho, filosof, psychiatr, spisovatel a autor několika světových bestsellerů Raymond Moody, proslulý psychiatr a spisovatel Stanislav Grof, autorka globálního bestselleru Musela jsem zemřít Anita Moorjani a mnozí další.

bytůstky, o kterých nevíme vůbec nic, tak jak si pak představit a myslí pochopit jednotu a propojenost bytí. Smrtí tělo odejde, vědomí je s ním nějak provázáno, ale jednotlivá vědomí mají i svoji vlastní entitu. Je to božská hra univerzálního vědomí, které má zřejmě tvořivou touhu. A motiv je, zdá se, propojen s bezpodmínečnou láskou. Když se vrátím k našemu údělu, tak jde o to, jak obstojíme. Jestli se necháme lapit především svými zájmy, nebo pochopíme, že jdeme všichni společně. Že jsme jedna velká bytost, organismus. Buňky, které musí spolupracovat, aby celek mohl žít.

Vím, že smrtí
vstupujeme do světa,
KTERÝ JE PŘÍJEMNĚJŠÍ, TAKŽE JE
DOBŘE HO DRUHÝM DOPŘÁT.

Máte nějaké poselství, které chcete filmem Tajemství smrti předat?

Zásadní je nějak napomoci rozpouštění strachu ze smrti. Z něj se totiž odvíjejí všechny další strachy. Rád vidím bytosti svobodné a radostné. Takže jsem i film na téma smrti chtěl natočit tak, aby vyzněl pozitivně. A trochu vlastně i radostně. I když samozřejmě není to jen pohodička, jsou tam také temnější a náročnější momenty.

Nahoře: S kolegou a přítelem Jaroslavem Duškem, který je průvodcem filmu Tajemství smrti **Nahoře vpravo:** S manželkou Hanou, která je spisovatelkou **Dole vpravo:** Fotka z natáčení tohoto rozhovoru

Jaké je podle vás tajemství smrti?

Smrti se nevyhneme. A tady platí analogie s jinými, třeba i nepříjemnými situacemi. Můžu s nimi bojovat, ale lepší je se jim otevřít a transformovat k nim svůj vztah. Když to udělám, mohu se otevřít i smrti a užít si ji, protože je to pro nás vyvrcholení života v lidském těle, adrenalinová smršť zážitků. Ti, co prošli zkušeností blízké smrti, to označují i jako permanentní orgasmus, proto se jim ani nechce zpět. Nahlédneme, že to, co jsme žili, bylo jako sen v jakési nepravé realitě, a po smrti přijdeme do opravdovějšího života.

Jaký bude váš další film?

Dokončuji film na téma himálajská orákula, což jsou věštcí, léčitelé, exorcisti. V Evropě byly jejich analogií například delfské věštkyně pýthie, u nás žitkovské bohyně nebo v současnosti lidé, kteří ovládají channeling. Pak točím už 14 let film o šamanismu po celém světě, nevím, kdy skončím, ještě pár let to asi chce. Mám taky hodně materiálu z Tibetu a s dalajlamou, z toho by měl být film, který se týká lidství jako takového, nejen buddhismu. Pak něco o pústech, při kterých se třeba ani nepije, nejen nejlí. A i nějaké další...

Obligátní otázka na závěr – máte na to všechno čas?

Je toho hodně. Ale zároveň jsem rád, když můžu bloumat a koukat do stromů. Teď je těch chviliek málo, ale mám výhodu, že mojí přirozeností je trpělivost, klid, třeba i v ruchu velkoměsta. A dostal jsem tělo, které něco vydrží, na cestách zvládlo mnoho extrémů, přitom nejsem typ člověka, který by chodil do fitka. Mysl dokáže tělo přeladit tak, že ledaco zvládne a projde tím. Ať je to nadmořská výška 5 tisíc metrů nebo období, kdy nemám moc času.

